

3. Баран В. Україна 1950 – 1960-х рр.: еволюція тоталітарної системи – Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 1996. – 448 с.
4. Баран В.К. Україна після Сталіна: Нарис історії 1953 – 1985 рр. – Львів : МП «Свобода», 1992. – 124 с.
5. Кульчицький С. В. Спроби реформ (1956 – 1964 рр.) // Український історичний журнал. – 1998. – № 3. – С. 120-129.
6. Романюк І.М. Українське село в 50-ті – першій половині 60-х рр. ХХ століття. – Вінниця : Книга-Вега, 2005. – 256 с.
7. Культура і побут населення України – К. : Либідь, 1993. – 288 с.
8. Маланчук В.А. Інтер'єр українського народного житла. – К. : Знання, 1973. – 46 с.
9. Кувеньова О.Ф. Свята колгоспної України. – К.: Знання, 1963. – 40 с.;
10. Келембетова В.Ю. Побут і релігійні пережитки (етнографічно-соціологічне дослідження). – К.: Наукова думка, 1974. – 191 с.;
11. Греки России и Украины. – СПб.: Алетейя, 2004. – 624 с.
12. Меркатун І.П. Антирелігійна кампанія 50 – 60-х років на Україні // Український історичний журнал. – 1991. – № 10. – С. 70-76.
13. Державний архів Донецької області (далі: ДАДО). – Ф. р. 3342. – Оп. 1. – Спр. 31. – 100 арк.
14. Свідчення про повсякденне життя українських селян у 1950 – 1960 рр., записане 21 червня 2009 р. зі слів Данік Н. І., що мешкає в м. Маріуполі Донецької області, пр. Металургів, буд. 83, кв. 89 (у досліджуваній період – с. Вчорайше, Вчорайшанського району (нині – Ружинський) Житомирської області)
15. Кувеньова О.Ф. Радянське свято врожаю // Народна творчість та етнографія. –1957. – Кн. 1. – С. 98-106.
16. Соболев А. Свято врожаю // Народна творчість та етнографія. – Кн. 3. – 1961. – С. 157-158.
17. Щерба М. Свято закінчення збирання врожаю у нашому селі // Народна творчість та етнографія. – Кн. 3. – 1961. – С. 158-159.
18. Стельмах Г.Ю. Формування нових звичаїв в українському селі // Народна творчість та етнографія. – Кн. перша. – 1957. – Січень – березень. – С. 90- 97.
19. Центральний державний архів вищих органів влади і управління України (далі: ЦДАВО України). – Ф. 4648. – Оп. 2. –Спр. 427. – 57 арк.
20. ЦДАВО України. – Ф. 4648. – Оп. 1. – Спр. 239. –91 арк.
21. ЦДАВО України. – Ф. 4648. – Оп. 1. – Спр. 298. – 171 арк.

Лысак В.Ф. ПРАЗДНИЧНАЯ ОБЫДЕННОСТЬ УКРАИНСКИХ КРЕСТЬЯН В 1950-1960-х гг.

Рассматривается праздничная повседневность украинских крестьян как составная повседневной жизни в 1950-1960-х гг. Проанализировав различные формы праздничной обыденности, такие как общегосударственные, семейные, религиозные праздники, автор делает вывод, что в обществе происходила советизация праздничной повседневности, не смотря на то, народные традиции и религиозные праздники сохраняли ведущие позиции в повседневной жизни крестьян.

Ключевые слова: праздничная обыденность, праздники календарно-производственного цикла, общегосударственные, семейные, профессиональные, религиозные праздники.

Lysak V. RED-LETTER ROUTINE OF UKRAINIAN PEASANTS IN 1950-1960s.

The article deals with red-letter routine of Ukrainian peasants as a constituent part of their everyday life in 1950-1960-ies. On the analysis of different forms of red-letter routine such as state, family and religion holidays, the author comes to the conclusion that the latter was characterized by sovietization in spite of the fact that folklore traditions and religious holidays used to occupy the leading position in peasants' everyday life.

Key words: red-letter routine, calendar cycle holidays, state, family, professional and religious holidays.

УДК 94(477) «1953/1964»:36-058.244

Л.М. Шевченко

СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ В РОКИ ХРУЩОВСЬКОЇ «ВІДЛИГИ»

.....
У статті досліджено питання соціального забезпечення сільського населення України в роки хрущовської «відлиги», розглянуті актуальні проблеми соціального захисту селян-пенсіонерів та інвалідів, соціальне страхування зайнятого населення у разі втрати працездатності або інших подібних випадків. Автор характеризує рівень матеріального забезпечення соціально незахищених жителів села, забезпеченість населення різними видами соціальної допомоги.

Ключові слова: хрущовська «відлига», сільське населення, соціальний захист, соціальне страхування, пенсійне забезпечення.

Існуюча криза в сільському господарстві багато в чому пояснюється тим, що протягом десятиріч селянин як основна фігура села, був поза увагою держави. Село та сільське господарство розглядалося як певна абстрактна система єдності виробничих сил та виробничих відносин, при цьому ігнорувалися питання соціального розвитку села. Така політика призводила до різкого зниження чисельності сільського населення, його депопуляції.

Покращення рівня життя, зростання його якості, забезпечення у випадку непрацездатності були, є і будуть важливими для кожної людини. Перші вагомі кроки в удосконаленні системи соціального захисту населення, зокрема, сільського, були зроблені в період хрущовського десятиліття. Вивчення вказаної проблеми дозволить ввести до наукового обігу малодосліджені документи і матеріали, поглянути під новим кутом зору на реформування соціальної сфери села в середині 1950-х – першій половині 1960-х рр. та поглибити наукове підґрунтя подальших перетворень у цій сфері.

Історіографія соціального забезпечення селян у роки хрущовської «відлиги» нараховує чимало різних за характером досліджень. Це, насамперед, фундаментальні узагальнюючі праці «Історія Української РСР» [1] та «Історія селянства Української РСР» [2], а також доробки О.Ф.Кувеньової [3], В.М.Михалкевича [4], В.С.Петренка [5-9] та інших радянських науковців, що займалися проблемою селянства. Для них характерна обмеженість концептуального бачення меж поставлених партією завдань, а отже, вивчення проблеми в рамках соціально-економічного курсу радянської влади. Дослідження радянського періоду, здебільшого, заідеологізовані, переоцінюють роль КПРС у реалізації соціальної політики. Більш об'єктивно висвітлена ця проблема у працях, що вийшли друком останніми роками [4]. На підставі аналізу значного за обсягом матеріалу автори відзначають розрив між декларованою соціальною політикою та реальним її втіленням, аналізують причини виникнення та загострення кризи у соціальній сфері.

З огляду на вище зазначене, мета даної статті полягає у об'єктивному аналізі стану соціального забезпечення сільського населення в роки хрущовської «відлиги», передбачає оцінку якості надання соціальних послуг жителям сільської місцевості, що було однією з передумов підвищення рівня їх життя.

Незважаючи на недосконалість соціальної політики, яку проводило партійно-державне керівництво у 1950–1960-х рр., слід зазначити, що це була перша спроба активних цілеспрямованих дій щодо покращення матеріального добробуту населення. У зверненні державної комісії Ради Міністрів СРСР з перспективного планування народного господарства та Центрального статистичного управління при Раді Міністрів про підсумки виконання п'ятого п'ятирічного плану розвитку СРСР на 1951-1955 рр. зазначалося: «Значно зросли державні витрати на культурно-побутове обслуговування трудящих. Населення за рахунок держави отримує допомогу і виплати по соціальному страхуванню робітників і службовців, пенсії, безкоштовні та за пільговими цінами путівки в санаторії, будинки відпочинку та дитячі заклади, допомогу багатодітним та самотнім матерям, стипендії для тих, хто навчався, безкоштовне навчання, безкоштовну медичну допомогу, заробітну плату за відпустки та інші виплати і пільги в 1955 р. на загальну суму 154 млрд. крб. проти 122 млрд. крб. в 1950 р., або на 26 % більше» [10, с. 548].

Важливий важіль підвищення життєвого рівня населення влада мала через громадські фонди споживання. За планами партійних керівників вони мали складати половину реальних доходів населення, що було підґрунтям створення умов для безкоштовного утримання дітей у дитячих установах і школах-інтернатах (за бажанням батьків); матеріального забезпечення непрацездатних; безкоштовної освіти, медичного обслуговування, користування квартирами, комунальними послугами, комунальним транспортом. За рахунок фондів споживання надавалися безкоштовні або пільгові соціальні послуги, грошові виплати, а також натуральні

.....
виплати. Частина громадських фондів споживання (розміри пенсій за віком, допомоги у зв'язку із втратою працездатності) була пов'язана з принципом оплати за працю – зарплатою і стажем роботи.

Соціальне забезпечення колгоспників мало свої специфічні риси, воно здійснювалося за рахунок колгоспів і залежало від їх економічного стану, а також від встановленого в кожній артїлі порядку призначення пенсій. За рішенням загальних зборів колгоспників із прибутків колгоспу виділялася певна частина продукції для створення фонду допомоги непрацездатним членам артїлі. В другій половині 50-х рр. сільгоспартїлі почали відраховувати 2 % своєї продукції та грошових заощаджень до фонду допомоги непрацездатним [11, с. 44]. Станом на 1 липня 1953 р. в УРСР із 15763 колгоспів вони були організовані у 13361 господарстві, що становило 85% загальної кількості, а охоплених членством у них колгоспників – 41,5%. Каси на 1 липня 1953 р. надали допомогу 183811 непрацездатним членам колективних господарств і дітям-сиротам грошима й продуктами харчування (за цінами держпостачання) на загальну суму 8,5 млрд. крб. Крім того, 32 тис. колгоспників було видано позик на суму 3,1 млрд. крб. на індивідуальне будівництво й придбання худоби. Касами було взято під патронат 19 748 дітей-сиріт, яким було надано матеріальну допомогу грошима і продуктами харчування на 2 млн. 125 тис. крб. [12, арк. 129-130]. В 1955 р. в Україні налічувалося 14 тис. колгоспних кас допомоги непрацездатним, котрі охоплювали понад 4/5 колгоспів [13, арк. 125]. Членами колгоспних кас були понад 3 млн. колгоспників. Колгоспи в деяких випадках також надавали допомогу натурою: зерном, овочами, продуктами тваринництва. Іноді колгоспні каси забезпечували інвалідів праці протезами, курортними путівками, надавали матеріальну допомогу матерям-породілям та дітям-сиротам, але розміри цих виплат були незначні [13, арк. 125].

В цілому, система соціального забезпечення інвалідів і пристарілих колгоспників у сільській місцевості була дуже недосконалою. Колгоспи обмежували цю роботу наданням матеріальних коштів через колгоспні каси взаємодопомоги, але ті не володіли достатніми фондами. Так, із загальної кількості 1,8 млн. чол. інвалідів колгоспної праці та престарілих і таких, хто потребував постійної матеріальної допомоги, у 1955 р. була надана допомога лише 600 тис. чол. (у грошовому обчисленні 30 млн. крб.) [13, арк. 55]. Функціонувало лише 3 будинки для престарілих колгоспників, коли потребували такого догляду 17 тис. чол. [13, арк. 55].

Ні Статут сільськогосподарської артїлі, ні Статут каси громадської взаємодопомоги не визначали порядку, умов і норм матеріального забезпечення пристарілих та непрацездатних колгоспників. Тому багато економічно розвинутих колгоспів почали приймати власні положення про пенсійне забезпечення колгоспників. Вирішальним фактором при визначенні розмірів пенсій та умов їх отримання була економіка колгоспу. Визначення права колгоспників на пенсію часто залежало від таких причин, як відсутність у сім'ї працездатних, від розміру присадибної ділянки, наявності в господарстві корови тощо. Також у довільному порядку в багатьох колгоспах визначались і розміри пенсій, які нерідко змінювались у залежності від урожайності, засухи чи інших причин. Колгоспи з невеликими прибутками практично не здійснювали пенсійне забезпечення колгоспників. Часто артїлі з недостатньою матеріальною базою не приділяли належної уваги матеріальному забезпеченню своїх непрацездатних колгоспників.

На початку 1957 р. в системі Міністерства соціального забезпечення УРСР діяло 143 будинки інвалідів на 22 646 ліжко-місць, з них 27 дитячих будинків на 2 908 ліжко-місць. З липня 1951 р., з моменту видання постанови Ради Міністрів СРСР № 2590-1264 і Ради Міністрів УРСР № 2256 з питань посилення боротьби з бідністю, до 1957 р. Міністерство за допомогою партійно-радянських органів на місцях заснувало 49 нових будинків інвалідів на 9715 ліжко-місць [14, арк. 69].

Постанова ЦК Компартії України і Ради Міністрів «Про заходи по розширенню мережі та поліпшенню обслуговування інвалідів і осіб похилого віку в будинках інвалідів для дорослих і дітей» (1957 р.) сприяла вдосконаленню справи матеріально-побутового забезпечення інвалідів і престарілих. Зокрема, в с. Антопіль Томашпільського району Вінницької області в приміщенні будинку відпочинку Міністерства охорони здоров'я було засновано будинок для дітей-інвалідів на 250 ліжко-місць, в с. Головня Головнянського району Волинської області – на 100 ліжко-місць. В с. Любомирівна Червоноармійського району Запорізької області приміщення колишнього дитячого будинку було передано для створення будинку для інвалідів-дорослих на 100 ліжко-місць. В с. Новоукраїнка Кіровоградської області в старому приміщенні

райкому КПУ засновано будинок для інвалідів-дорослих на 100 ліжко-місць. На таку ж кількість ліжко-місць у приміщеннях піонерського табору заводу «Червона зірка» Київського раднархозу засновано будинок для дітей-інвалідів в с.Обознівка Кіровоградського району. У Львівській області в с.Волиця Велико-Мостівського району почав функціонувати будинок для дорослих інвалідів на 100 ліжко-місць. В с.Синівка Сумської області на основі приміщення колишнього райкому КПУ збудовано будинок для дорослих інвалідів на 150 ліжко-місць [14, арк. 61-68].

З другої половини 1950-х рр. почали функціонувати будинки для пристарілих та інвалідів. Зокрема, в будинку с. Теремно на Волині, спорудженого спільними зусиллями колгоспів «Комуніст», «Нове життя», ім. Свердлова, проживало 50 колгоспників похилого віку [3, с. 11].

Незважаючи на стрімкий розвиток системи соціального забезпечення, існуюча мережа не відповідала умовам того часу. В обласних відділах на черзі перебували 2 300 інвалідів та пристарілих і 334 дитини-інваліди. Лише у Волинській області на черзі 364 чол., Полтавській – 295, Харківській – 262, Кримській – 179 [14, арк. 71]. Через недостатність житлових приміщень пересічно на одного підопічного в будинках інвалідів припадало 3,4 м², що абсолютно не відповідало санітарним нормам. У 48 будинках не було електричного освітлення, 26 будинків не мали водопроводів, 10 – не мали бань [14, арк. 75]. До 30% приміщень знаходились в аварійному стані і підлягали знесенню [14, арк. 72].

Гострою залишалась проблема матеріального забезпечення закладів соціального забезпечення. Більше половини будинків інвалідів не мали власного транспорту, в зв'язку з чим були ускладнені в доставці від баз постачання продуктів харчування, промтоварів, будівельних матеріалів, палива. Особливо складно було в літній період, коли транспорт інших організацій та автобаз використовувався на збиранні врожаю [14, арк. 76]. Міністерство не виділяло коштів на придбання пральних машин, картоплечисток, овочерізок, внаслідок чого прання, чистка картоплі в будинках соціального забезпечення відбувались вручну [14, арк. 75].

Для ряду будинків інвалідів, особливо спеціалізованих для хворих туберкульозом і з розладом психіки, було характерне неякісне медичне обслуговування. У 30 будинках штатні посади лікарів були майже неуккомплектовані. На медикаменти з бюджету на одну особу виділялось лише 20 коп. на день [14, арк. 75]. Окрім того, не відповідали вимогам того часу медичні кадри. У 1956 р. з 172 директорів змінилося 44 (27,5 %), 25 чоловік скомпрометували себе на роботі, понад половини директорів мали початкову або незакінчену середню освіту [14, арк. 77].

14 липня 1956 р. Верховна Рада СРСР прийняла закон «Про державні пенсії» [15, с. 133-148], за яким в середньому майже на 80 % підвищувався розмір пенсій, скорочувався розрив між пенсійним забезпеченням різних категорій населення (робітників і службовців) [16, с. 31.]. У положенні про порядок призначення і виплату державних пенсій, затверджене постановою Ради Міністрів СРСР від 4 серпня 1956 р., мова йшла про пенсіонерів (робітників і службовців), які на момент прийняття Закону про пенсії вже мали право на пенсії за умов, встановлених законом, незалежно від їхнього місця проживання. Положення визначало розміри пенсій особам, які постійно проживали в сільській місцевості і були пов'язані з сільським господарством та мали право на пенсію відповідно до Закону про пенсії. Таким пенсіонерам призначались пенсії у розмірі 85 % встановлених норм [17, с. 162].

Постановою Ради Міністрів СРСР від 13 вересня 1962 р. визначалося призначення і виплата щомісячної допомоги колишнім членам колгоспів, землі яких були передані радгоспам та іншим підприємствам та організаціям. Розмір такої допомоги для тих, хто проживав в селі, складав 8,5 крб. (для тих, хто проживав в місті або селищі міського типу, – 10 крб.). Виплата допомоги проводилася за рахунок державного бюджету [17, с. 277-278].

Значну увагу було приділено соціальному захисту жінок-матерів. Закон від 14 липня 1956 р. жінкам, які народили й виховали до 8 років п'ятеро або більше дітей встановлював на 5 років нижчий від загального вік для одержання пенсій і необхідний трудовий стаж [16, с. 31]. Відповідно до указу президії Верховної Ради СРСР від 26 березня 1956 р. «Про збільшення тривалості відпусток по вагітності і пологах» президія Верховної Ради УРСР видала указ про внесення змін до статей 92 і 132 Кодексу законів про працю УРСР. Згідно цих змін за робітниками і службовцями, що тимчасово втратили працездатність через хворобу, зберігалася посада за місцем роботи не менше двох місяців, а при хворобі після закінчення строку відпустки по вагітності і пологах – не менше двох місяців понад строки, встановлені ст. 132

кодексу. Жінкам-робітницям і службовцям надавалася відпустка тривалістю 56 календарних днів до пологів і 56 календарних днів після них з видачею допомоги за рахунок коштів державного соціального страхування. У випадку ненормальних пологів чи народження двійні надавалася відпустка тривалістю 70 календарних днів [18].

Значним досягненням хрущовського десятиліття було введення соціального страхування членів колгоспу. До прийняття Зразкового Статуту допомога в зв'язку з тимчасовою непрацездатністю виплачувалась далеко не у всіх колгоспах та й умови цієї виплати були різні. Відповідно до рішення III з'їзду колгоспників, допомога у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю, а також у зв'язку з народженням дитини, на поховання видавалася у всіх колгоспах. Ця допомога, а також засоби на купівлю для колгоспників путівок в санаторії та будинки відпочинку виплачувалася за рахунок союзного фонду соціального страхування членів артілі. Фонд утворювався за рахунок внесків колгоспів у розмірі 2,4 % до суми фактичних витрат на оплату праці членів колгоспів (в грошовій та натуральній формі), включаючи додаткову оплату, а також всі інші грошові, натуральні виплати та матеріальні заохочення по прийнятій в колгоспі системі оплати праці [4, с. 24-25].

15 липня 1964 р. Верховною Радою СРСР було прийнято Закон про пенсії та допомогу членам колгоспу [19, с. 6-12]. Він встановлював, що право на пенсії мають члени колгоспів: чоловіки – при досягненні 65 років та стажі роботи не менше 25 років і жінки при досягненні 60 років та при стажі роботи не менше 20 років. Жінки-члени колгоспів, які народили п'ять і більше дітей та виховали їх до восьмирічного віку, мали право на пенсію за віком при досягненні 55 років та при стажі роботи не менше 15 років. Пенсію за віком членам колгоспів визначали в розмірі 50 % від заробітку до 50 крб. на місяць і понад 25 % від іншого заробітку. Встановлювався мінімальний розмір пенсії 12 крб. на місяць. Максимальний розмір пенсії за віком встановлювався 102 крб. на місяць, тобто на рівні максимального розміру пенсії за віком, передбаченого для робітників та службовців, які постійно проживали в сільській місцевості та були пов'язані з сільським господарством.

Закон про пенсії та допомогу членам колгоспу був якісним етапом у розвитку соціального забезпечення колгоспного селянства, яке становило абсолютну більшість сільського населення України. Закон закріпив права всіх пристарілих і непрацездатних колгоспників на отримання пенсії за віком, інвалідності й у разі втрати годувальника. Окрім того, відповідно до цього закону, жінкам, членам сільгоспартілі, виплачувалася вихідна допомога у зв'язку з вагітністю та пологами.

Отже, в роки хрущовської «відлиги» відбулися вагомі позитивні зміни в системі соціального забезпечення сільського населення. Радянське керівництво завжди підкреслювало значення соціальних гарантій як важливого аспекту всієї системи суспільних відносин у державі, а соціальна політика декларувалася як пріоритетний напрямок діяльності влади. Проте, на жаль, у реальному житті перевага віддавалася розвитку промисловості, передусім, галузям важкої індустрії, а соціальній сфері завжди відводилося другорядне місце.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Історія Української РСР. У 8-ми т., 10 книгах. – Т.8. – К.: Наукова думка, 1979.
2. Історія українського селянства. Нариси в 2-х томах. – Т. 2. – К.: «Наукова думка», 2006.
3. Кувеньова О.Ф. Громадський побут українського селянства. Історичний етнографічний нарис. – К.: Наукова думка, 1967.
4. Михалкевич В.Н. Социальное обеспечение колхозников. – М., 1970.
5. Баран В. Україна 1950-1060-х рр.: еволюція тоталітарної системи. – Львів: Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України, 1996
6. Лубко І.М. Спроби організаційно-економічного подолання кризи колгоспного виробництва в середині 50-х – на початку 60-х рр. // Український селянин. Зб. наук. праць. – Вип. 5. – 2002
7. Панченко П.П. Развитие сельского хозяйства Украинской ССР 1959-1980. – К.: «Наукова думка», 1980
8. Романюк І.М. Українське село в 50-ті – першій половині 60-х рр. ХХ століття. – Вінниця: Книга-Вега, 2005
9. Тимченко С.М. Українське село: проблеми етносоціальних змін 1959-1989. – Запоріжжя: ЗДУ, 1995.
10. Сборник документов и материалов по истории СССР советского периода (1917-1958 гг.). – М.: Издательство Московского университета, 1966.
11. Ковпак Л.В. Соціально-побутові умови життя населення України в другій половині ХХ ст. (1945-2000 рр.). – К., 2003.

12. Центральний державний архів громадських об'єднань України (далі – ЦДАГО України). – Ф. 1. – Оп. 24. – Спр. 3111.
13. ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 31. – Спр. 593.
14. ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 24. – Спр. 4540.
15. Социальное обеспечение и страхование в СССР: Сборник нормативных актов. – М.: Издательство юридической литературы, 1979.
16. Баран В.К. Україна після Сталіна: Нарис історії 1953-1985 рр. – Львів: МП «Свобода», 1992.
17. Социальное обеспечение и страхование в СССР. Сборник официальных документов. – М.: Издательство «Юридическая литература», 1964.
18. Відомості Верховної Ради УРСР. – 1956. - № 7. – 15 вересня.
19. Социальное страхование и пенсионное обеспечение в колхозах. Сборник руководящих материалов. – М.: Профиздат, 1966.

Шевченко Л.Н. СОЦИАЛЬНОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ СЕЛЬСКОГО НАСЕЛЕНИЯ УКРАИНЫ В ГОДЫ ХРУЩЕВСКОЙ «ОТТЕПЕЛИ»

В статье исследован вопрос социального обеспечения сельского населения Украины в годы хрущевской «оттепели», рассмотрены актуальные проблемы социальной защиты крестьян-пенсионеров и инвалидов, социальное страхование занятого населения в случае потери трудоспособности или других подобных происшествий. Автор характеризует уровень материального обеспечения социально незащищенных жителей села, обеспеченность разными видами социальной помощи.

Ключевые слова: хрущевская «оттепель», сельское население, социальная защита, социальное страхование, пенсионное обеспечение.

Shevchenko L.M. SOCIAL CARE OF RURAL POPULATION OF UKRAINE IN THE YEARS OF KHRUSHCHEV «THAW»

The problem of social care of rural population in the years of Khrushchev «thaw» has been investigated in the article, actual problems of peasant retirees and people with disabilities, social insurance of employees in case of productivity loss or other such circumstances have been considered. The author has characterized social level of socially unprotected rural population, different types of social provision for the people of villages.

Key words: Khrushchev «thaw», rural population, social security, social insurance, pension provision.

УДК 394 (477)

О.А.Коляструк

АПОЛОГІЯ ІСТОРІЇ ПОВСЯКДЕННОСТІ

У статті йдеться про історію повсякденності як особливу галузь соціальної історії. В ній простежується еволюція поглядів на повсякденність в сучасній західній гуманітарній науковій традиції та історичній науці. Історія повсякденності дозволяє вдосконалити методологію історичного пізнання, а також більш глибоко проаналізувати історичний процес, показати роль пересічної людини в історії.

Ключові слова: повсякденність, історія повсякденності, історіографія, гуманітаристика, соціальне дослідження

Кожне суспільство, кожна нація, кожна країна має не тільки політичну, економічну, національну, культурну історію. багатогранною і багаторівневою є соціальна історія, одним з її виявів є повсякденне життя. Будь-яка сфера людської життєдіяльності невід'ємна від щодення. Висока політика і дипломатія, торгівля й економіка, мистецтво і мода, релігія й освіта, воєнна справа й етнічна культура – все вплетене в мережу повсякденності. Для всіх є очевидним, що повсякденність в історії завжди була, є й буде, вона не може зникнути, кудись подітися, випасти з історичного буття ні окремої людини, ні суспільства чи народу, епохи. Повсякденність є канвою всіх наших справ, великих і малих, приватних і громадських. тільки в одних випадках її плетиво сховане за політичними (соціальними, класовими, конфесійними, етнічними) гаслами, в інших розфарбоване спеціальними (економічними, фінансовими, ринковими, мистецькими) барвами; нерідко буденні мережива правлять за каркас окремих